

KIRJALLISUUS

- Blomberg, U. (2006) Poliittinen huomio kaupunkien ongelmiin. Teoksessa Aronen, M-A. & Malmelin, J. (toim.) *Urbaani tulevaisuus – Kaupunki kaikille. Urban II –yhteisöaloiteohjelman juhla kirja*, 80–83. Helsingin kaupunki & Vantaan kaupunki.
- Broman, E-L., Sorjonen J-P., Aronen, M-A., Reunanen T. & Eklund M. (2011) *Suomen Urban II –yhteisöaloite. Helsingin ja Vantaan toimenpideohjelman 2001–2007*. Loppuraportti. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja/Alueiden kehittäminen 33/2011.
- HS = Helsingin Sanomat (1995) Helsingin seutu ja Tampere kilpaan EU:n slummirahoista. *Helsingin Sanomat* 29.10.1995, A5.
- Ilmonen, M. (2016) Tulevat lähiöt: segregatiota vai gentrifikaatiota? Teoksessa Norvasuo M. (toim.) *Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa*, 101–117. Aalto-yliopiston julkaisusarja Aalto TT 3/2016, Espoo.
- KOM (2002) Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle. Urban-aloitteen alustava arviointi. KOM (2002) 308. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52002DC0308>> 27.9.2023.
- Kuoppala, M., Laine P., Uusihakala, J., Anttiroiko, A-V. & Rasinkangas J. (2003) *Suomen vuosien 2001–2006 Urban II -yhteisöaloiteohjelman väliarviointi*. Evalue Praxis Oy.
- Laitinen, O. (2009) Suomen aluepoliittisen sääntelyn kehitys 1966–2007. Edilex 2009/2. Edita Publishing Oy. 3.2.2009. <<https://www.edilex.fi/artikkelit/5699>> 27.9.2023.
- Lapintie, K., Piispa, P., Saarela, P., Koivisto R., Lamminmäki, L., Karjalainen, P., Laasanen, Y., Mero, P., Karisto A. & Maijala, O. (1999) *Suomessa toteutettavien Urban-ohjelmien arviointi 1995–1999*. Teknillinen korkeakoulu/Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus, Espoo.
- Re:Urbia (2023) *Loppuraportti*. Preprint-julkaisu. Helsingin yliopisto. <https://www.helsinki.fi/assets/drupal/2023-03/ReURBIA_PRE-PRINT_20230307-compressed.pdf> 27.9.2023.
- Remahl, T. (2009) Rakennetaanko aluepolitiikalla hyvinvointi- vai kilpailukykyvaltiota? *Alue-Integraattori* 1/2009.
- Urban (2000) *URBAN-yhteisöaloiteohjelmat Suomessa 1995–1999*. Sisäasiainministeriö, Helsinki.
- Vaattovaara, M. (2006) Mihin pääkaupunkiseutu on menossa? Teoksessa Aronen, M-A. & Malmelin, J. (toim.) *Urbaani tulevaisuus – Kaupunki kaikille. Urban II –yhteisöaloiteohjelman juhla kirja*, 84–85. Helsingin kaupunki & Vantaan kaupunki.
- Vaattovaara, M., Joutsiniemi A., Airaksinen J. & Wilenius M. (2020) *Kaupungit politiikassa? Kolme teesiä ja seitsemän askelta tulevaisuuteen*. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. <http://hdl.handle.net/10138/326919>

MIKA HONKANEN
Helsingin yliopisto

Vaasan Ristinummen mainekaari menneestä tulevaan

Esittelemme tässä keskustelupuheenvuorossa Vaasan Ristinummella kerätystä tutkimusaineistosta jalostettuja teemoja. Puheenvuoromme sisällöt perustuvat Vaasan yliopiston Lähiö-Inno-hankkeesta (2020–2022) saatuihin tuloksiin. Lähiö-Inno-hanketta rahoitettiin ympäristöministeriön koordinoimasta kansallisesta lähiöohjelmasta. Keskitymme käsittelemään lähinnä tutkimusalueen mainetta. Maine on yleisesti ottaen merkittävä tekijä asuinalueelle ja sen kehittymisen edellytyksille (ks. esim. Wacquant ym. 2014; Halliday ym. 2020; Junnilainen 2020).

Tutkimushankkeen alussa huomasimme, että Ristinummen maine on Vaasassa haasteellinen. Risti-

nummeen, tai ”Slumminummeen”, kuten asuinalue on joissain yhteyksissä myös kutsuttu, liitettiin haastateltavien mukaan turvattomuutta ja epäviihetyisyyttä. Pohdimme paljon myös sitä, että lähiömaineeseen liittyviä moninaisia tekijöitä ei tunnetta kovinkaan hyvin. Stigmatisaatio-teoria selittää maineen tahrautumista (Wacquant ym. 2014), mutta ei näkemyksemme mukaan huomioi riittävästi aikaa vastustavien narratiivien alkuperää kaupunginosien maineen muodostumisessa.

Asuinalueen maine on vain harvoin yksiselitteisesti huono tai hyvä, sillä kysymys on pikemminkin siitä, mistä käsin mainetta tulkitaan. Esimerkiksi joissakin nuorisoryhmissä asuinalueeseen liitettä-

vää sosiaalista ja visuaalista rosoisuutta käytetään identiteettiä alleviivaavana ylpeyden aiheena. Toisaalta vuosikymmeniä aikaisemmin tapahtuneet ikävämät asiat juurtuvat väkevästi kollektiiviin muistiin. Ristinummeen liitetyt mielikuvat olivat hankkeessa haastateltujen, usein juuri alueen ulkopuolisten toimijoiden tai henkilöiden mukaan negatiivisesti sävyttyneitä.

Laajemmassa katsannossa maine perustuu yhteiskunnalliseen tarinankerrontaan, missä sekoituvat historiallisuus, subjektiivinen kokemuksellisuus ja aistimellisuus sekä mediavälitteiset maine-huomiot. Yksittäiset traagiset tai muut emotionaalisesti liikuttavat tapahtumat edustavat paikantuvia merkkejä ajan virrassa jäsentäen samalla yhteisön asuinympäristöä luonnehtivaa kertomuksellisuutta. Tutkimuksemme perusteella Ristinummen mainekaaren jännitettä ylläpitävät jähmeämmät aikaa vastustavat sekä eri aikakaudet läpäisevät kertomusytimet. Näihin ytimiin voidaan vaikuttaa inklusiota tuottavassa osallistumisen kaupungissa, missä mainetta rakennetaan asukkaiden omilla teoilla, valinnoilla ja aktiivisuudella yhtä paljon kuin päättäjienkin valinnoilla.

Nummelaiset pyöräilevät Strömpalle

Ristinummi sijaitsee noin seitsemän kilometrin päässä Vaasan keskustasta itään muodostaen muusta kaupunkirakenteesta erillään olevaa lähiömäistä sekä mittakaavaltaan väljästi rakennettua kaupunkitilaa. Alueen tunnusomaisina piirteinä ovat luonnon ja ihmisen sekä toisaalta tehokkaasti autoilun ehdoilla rakennetun ympäristön välinen ristiriitaisuus. Tämä näkyy alueella toisaalta viihtyisinä ja laajoina viheralueina, mutta myös ihmisen mitta-kaavaan suhteutettuina leveinä katuina ja tehokkaana rakentamisena. Ristinummen keskustassa 1970- ja 1980-luvuilla rakennetut kerrostalot muodostavat suurimman osan rakennuskannasta, mutta etenkin alueen pohjoisosista löytyy myös uudempiä 2000-luvulla rakennettuja omakotitaloja. Tässä mielessä ei ole määriteltävissä vain yhdenlaista Ristinummea, sillä laaja alue pitää sisällään monia erilaisia toiminnallisesti sekä tilallisesti jäsenyviä paikkoja.

Ristinummelaisuutta sävyttää yhteys työväenluokkaiseen identiteettiin, joka on alueella etenkin aikaisempina vuosikymmeninä ollut vahva. Asuinalueen identiteetti on ollut vahvasti liitoksissa lähistöllä sijaitsevaan Strömbergin tehtaaseen, joka on toiminut monen ristinummelaisen työpaikkana. Maaseudun yhteisölliset perinteet ja tavat siirtyivät osittain muuttoliikkeen mukana kaupunkiympäristöön, jolla osaltaan oli positiivinen vaikutus

yhteisöllisyyden kasvuun ja pitovoimaan erityisesti 1970- ja 1980-luvuilla. Tuolloin Ristinummen asukasluku oli huipussaan, jolloin alueella asui yli 10 000 asukasta. Vuonna 2022 Ristinummella asui enää 7 048 asukasta. Trendinä on ollut vieraskielisten alle 40-vuotiaiden osuuden yli kolminkertaistuminen viimeisen 20 vuoden aikana ollen nykyisin 16,5 prosenttia alueen väestöstä (Nylén 2023).

Alueen maahanmuuttajataustaiset muodostavat valtaväestön rinnalle uusia yhteisöllisyyden ja elämisen käytäntöjä. Tämä tuo paikan kokemuksellisuuteen kilpailevia ja monilta osin ristiriitaisiakin tulkintoja, jotka kytkeytyvät asuinalueen mainekuvastoon. Haastatteluista selvisi myös, että maahanmuuttajataustaiset asukkaat tuovat mukanaan myös ylipaikallisia sosiaalisia verkostoja, jotka laajentavat asuinalueen yhteisöllistä ja monikulttuurista tietoisuutta.

Media mainetta sanoittamassa

Mediaa on usein syytetty huonon maineen luomisesta ja sen ylläpitämisestä (Halliday ym. 2020; Jensen ym. 2021). Median kautta alueista rakennetaan mielikuvia, jotka voivat vähitellen johtaa yksipuolisen maineen muodostumiseen. Usein huonomaineisen alueen asukkailla on alueesta toisenlainen ja selvästi parempi käsitys kuin niillä, jotka eivät asu vakituisesti alueella. Tämä koskee myös ristinummelaisia, jotka kuvasivat lähiötään rauhalliseksi ja luonnonläheiseksi. Haastateltavat kertoivat, että Ristinummeen liitetyt uutiset tuntuvat koskettavan useammin rikoksia ja vahingontekoja. Asukkaiden mielestä paikallismedian esittämä maine kuva oli kohtuuttoman huono, eikä se vastannut arjen kokemuksia asuinalueesta.

Yksi haastateltavista totesi muun muassa, että 1990-luvulla tapahtui useampikin ikävä tilanne, jotka tahrasivat alueen mainetta. Tämän jälkeen negatiiviset uutiset Ristinummesta saivat kohtuuttoman paljon palstatilaa, eikä positiivisia tapahtumia ole noteerattu samalla tavalla. Toinen haastateltava huomautti, että jos jotain ikävää tapahtuu, se raportoidaan lehdistössä tapahtuneeksi nimenomaan Ristinummella, eikä yleisemmin Vaasassa. Yleistettävyyttä näkyy myös asuinalueen sisällä. Koko aluetta saatetaan stereotyyppisesti pitää huonomaineisena, vaikka yksittäiset tapahtumat ovat paikantuneet lähinnä joihinkin vuokratiloihin – tai jopa tiettyihin rappukäytäviin.

Asuinalueita koskevia käsityksiä jäsennetään ja rakennetaan myös digitaalisesti. Sosiaalisen median keskustelut tiedetään kärjistyneiksi ja niissäkin mielipiteet saattavat heijastella tietynlaisia mielikuvia. Toisaalta sosiaalisen median kautta voi-

Kuva 1. Vehreä näkymä Ristinummen Kappelinmäentien kevyenliikenteen väylältä. Taustalla siintää lakkautettu Teboilin kahvila, joka oli monelle asukkaalle tärkeä kohtaamispaikka.

daan myös rakentaa alueesta toisenlaista kuvaa ja vahvistaa alueen asukkaiden keskinäistä yhteyttä (Breek ym. 2018). Sosiaalisen median alustoilla ihmiset esittävät myös vastakkaisia näkemyksiä lehdistön luomiin mielikuviin ja levittävät tietoa positiivisista asioista ja tapahtumista.

Tutkimushankkeessamme nousi myös esille, että yksittäiset asukkaat ovat merkittävä voimavara asuinalueiden mainetyössä. Mainetyö saattoi olla arjen pieniä toimia, joilla voi olla kuitenkin merkittävä vaikutus mielikuviin, kuten eräs haastateltava kertoi:

Rupesin kehuaan tuolla somessa Ristinummen siisteyttä, niin joku kirjoitti heti, että näkisitpä noi vuokra-asunnot, että minkälaisessa kunnossa niiden roskikset on. Minähän otin ja hyppäsin fillarin kyytiin ja kiersin ne ympäri ja mun mielestä ne oli hyvässä kunnossa, ei niissä mitään ihmeempää näkyne. Jossain oli kannettu sohva sinne, mutta sekin oli siististi tommosen roska-alueen reunalla, että näytti ainakin ihan ok, että sekin oli sellasta, että levitetään tietoa, että ne on ihan sikasia ja kauheita, mutta sitten kun kävin itse toteamassa ja kirjoitin, että en minä sieltä löytänyt mitään, että kävin katsomassa. Puolustin Ristinummea.

Arjen mainetyötä tehtiin tutkimusaineiston perusteella yhteisöllisten tapahtumien kautta sekä pitämällä yllä positiivista narratiivia Ristinummesta. Asukkaat kertoivat meille, että Ristinummella on mahdollista harrastaa liikuntaa ja luonto on joka puolella lähellä rakennuksia. Tutkijoille välittyi myös asukkaiden monipuolinen ja moniarvoinen ihmiskäsitys.

Lopuksi

Asuinalueiden maine on tärkeä teema kaupunkien kokonaisvaltaisen kehittämisen näkökulmasta. Suomalaisissa kaupungeissa on tehty paljon panostuksia huonomaineisten lähiöiden kehittämiseen kaavoittamalla ja kehittämällä palvelujen tarjontaa sekä lisäämällä alueiden viihtyisyyttä. Mainetyön ei kuitenkaan tulisi perustua yksittäisten hankkeiden varaan, sillä muutosten saamiseksi aikaan ja maineen kohentamiseksi tarvitaan laajamittaisia panostuksia. Enemmistö haastattelemistamme asiantuntijoista arveli, että maine on pikemminkin seuraus eikä syy. Tutkimuksemme perusteella asia ei ole näin yksiselitteinen. Maine esimerkiksi vaikuttaa poliittisten päättäjien halukkuuteen visioida tiettyjen alueiden tulevaisuutta.

Tarinat huonosta maineesta ja hurjista tapahtumista vastustavat aikaa siirtyen sukupolvilta toisille ja uusille kaupunkiin muuttaville asukkaille. Ihmiset, jotka eivät ole koskaan käyneet Ristinummella muodostavat paikasta käsityksen mainepuheiden ja lukemiensa lehtijuttujen perusteella. Maine vaikuttaa myös kaupungin päättäjiin ja sijoittajiin. Huonomaineiset alueet jäävät helposti kaupunkikehityksessä jälkeen, koska sellaisille alueille ei haluta investoida. Tämä näkyy kasvavana korjausvelkana rakennuskannassa, mikä on omiaan kasvattamaan huonoa mainetta. Vaasassakin Ristinummi on ollut unohdettuna kaupunkikehityksestä ja päätöksenteosta vuosikymmenten ajan. Lähiöohjelman myötä Ristinum-

men alue on kuitenkin päässyt taas mukaan päätäjien pöytiin.

Tutkimuksemme perusteella kaupungin osien maine kuvaa muodostuvat ajallisista kerrostumista, narratiiveista ja stigmoista. Löysimme haastatteluaineistosta eri aikakaudet ylittäviä niin kutsuttuja kertomusytimiä, joista tärkeimmät ovat 1) nostalgia, 2) tapahtumat ja 3) kehitys. Nostalgisoimalla haastateltavat toivat asuinalueen yhteisöllisyyttä korostavan historian tähän päivään. Puolestaan traagisia yksittäisiä tapahtumia kertaamalla vahvistettiin tuottamuksellisesti tai tahattomasti alueen stigmaa. Sen sijaan kehitysusko perustui haastateltavilla Ristinummen lähistöllä vaikuttavaan teollisuuteen sekä uusiin suunnitteilla oleviin hankkeisiin, jotka toisivat alueelle aktiivisessa iässä olevia asukkaita ja elinvoimaa.

Alueiden maineeseen voidaan vaikuttaa yhteiskenttämällä, jolloin eri sektorit työskentelevät jaettujen tavoitteiden kautta osallistaen alueen asukkaita. Tutkimustulosten perusteella nousee esille ajatus siitä, että nykyisyyttä kannattaa aktiivisesti rakentaa tulevaan suuntautuvien voimauttavien narratiivien kautta. Asuinalueen mainetta ymmärretään paremmin, kun tunnistetaan mainekaarta ylläpitävät eri aikakausia yhdistelevät kertomusytimet. Hyödyntämällä nostalgisen yhteisöllisyyden nostetta ja vireillä olevien hankkeiden kiihdyttämää kehitysoptimismia, luodaan tulevaisuususkkoa. Toisaalta kertomalla avoimesti traagisistakin tapahtumista osana alueen historiaa vähennetään niiden myyttistä voimaa stigmojen lähteenä. Kaupunkikehityksen mahdollistava rooli on asuinalueiden kehittämisessä tärkeä, mutta mainekuvastoja ei tuoteta hallinnollisilla päätöksillä. Työhön tarvitaan tutkimustietoa sekä alueeseen sitoutuvat yrittäjät, yhdistykset, yhteisöt ja asukkaat.

KIRJALLISUUS

- Breek, P., Hermes, J., Eshuis, J. & Mommaas, H. (2018) The role of social media in collective processes of place making: a study of two neighborhood blogs in Amsterdam. *City and Community* 17(3) 906–924. <https://doi.org/10.1111/cico.12312>
- Halliday, E., Collins, M., Egan, M., Ponsford, R., Scott, C. & Popay, J. (2020) A ‘strategy of resistance’? How can a place-based empowerment programme influence local media portrayals of neighbourhoods and what are the implications for tackling health inequalities? *Health and Place* 63. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2020.102353>
- Jensen, S. Q., Prieur, A. & Skjott-Larsen, J. (2021) Living with stigma: Spatial and social divisions in a Danish city. *International Journal of Urban and Regional Research* 45(1) 186–196. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12850>
- Junnilainen, L. (2020) Place narratives and the experience of class: Comparing collective destigmatization strategies in two social housing neighborhoods. *Social Inclusion* 8(1) 44–54. <https://doi.org/10.17645/si.v8i1.2310>
- Nylén, J. (2023) Väestötilastot Ristinummi & Vöyrin-kaupunki. Kiinteistötoimi, Vaasan kaupunki. Power Point -esitysmateriaali 6.6.2023.
- Wacquant, L., Slater, T. & Borges Pereira, V. (2014) Territorial stigmatization in action. *Environment and Planning A* 46(6) 1270–1280. <https://doi.org/10.1068/a4606ge>

ILKKA LUOTO, TUOMAS HONKANIEMI,
SANNA TUURNAS & HANNA HEINO
Vaasan yliopisto

Suomalaiset lähiöt ansaitsevat empaattisen vuoropuhelun

Työskentelin puoli vuotta ympäristöministeriön koordinoimaan Lähiöohjelmaan 2020–2022 kuuluneessa Oikeus lähiötilaan -hankkeessa, jota *tenure track* -professori Päivi Kymäläinen johdatti. Kirjoitin aiemmin Turun Sanomiin (Vainikka 2023) puheenvuoron ”Mitä lähiöiltä halutaan?”, jossa pohdiskelin lähiöihin kohdistuvia puutteita kaupunkikehittämisessä. Keskityn nyt pohtimaan erilaisia tutkimuksen aikana heränneitä ideoita lähiötutkimuksen mahdollisuuksista, kuten yhteyksiä matkailututkimukseen, etnografisia menetelmiä ja

empaattista tutkimusotetta. Professori Roger Keil (2018) on sanonut, että elämme globaalia esikaupunkien aikaa, jolloin suuri osa kaupungistumisesta on esikaupunkialueiden kasvua ja niiden merkitys kaupunkien toiminnalle kasvaa. Suomessakin suuri osa suurten kaupunkien asukkaista asuu lähiöissä. Sen vuoksi on ollut erikoista, että lähiöt on usein erotettu varsinaisen kaupungin toiminnasta (Keil 2018; Rannila 2021) ja tarkasteltu siitä erillisenä, rajattuna alueena niin tutkimuksessa kuin kaupunkikehittämisessäkin.